

ספירת העומר

סימן רכט

ספירת העומר בזמן הזה דאורייתא

והעיקר נראה דהתורה פירשה את זמן החיוב של ספירת העומר דהוא „מיום הביאכם את עומר התנופה“, דזמן החיוב אינו מפסח אלא מלמחרת זמן הבאת העומר, אבל אין הבאת העומר או חיובה סיבת חיוב ספירה, רק מגלה לן הקרא זמנה, ולכן שפיר גם בזה"ז החיוב מה"ת מלמחרת השבת, אף שאין מקריבין העומר בזה"ז, שזהו זמנה דוקא וכמ"ש.

אמנם נראה שחיוב ספירה ודאי אינו תלוי בהבאת העומר דוקא, שמצייר בקרא שזהו זמן הקרבה, דבקרא מסיים „וספרתם לכם ממחרת השבת וכו' והקרבתם מנחה חדשה לה“, וכאן לא כתוב ביום הקריבכם מנחה חדשה אלא והקרבתם, חזינן דחיוב ספירה תלוי כשמקריבין שתי הלחם, והדר נוכל לפרש כדרך הגר"ח זצ"ל, אבל לא תלוי בהבאת העומר אלא בהבאת שתי הלחם בסוף דכתיב והקרבתם מנחה חדשה לה, שאם מקריבין שתי הלחם בזה"ז, וחסר רק בנין המזבח, סופר מפסח להבאת שתי הלחם, וסבר אמיר דאם נצטרך עוד פעם קידוש לא מסתבר לספור לפני קידוש, כשחסר עיקר הקדושה לשתי הלחם וא"ש.

ואגב יש להעיר בזה הערה, דלכאורה אמאי אין מקריבין בזמן הזה שתי הלחם, והלוא קיימא לן דכבישים לא מעכבי לחם, וכשאי אפשר בכבישים מביאין לחם לבד מניפין אותו ואח"כ שורפין, א"כ אמאי לא נשתדל היום להיכנס לבית המקדש בחג השבועות, ולקיים מצות שתי הלחם ויישאר בידינו מצוה אחת לפחות ממצות הקרבנות, ובמפרשים מובא שרבי יהיאל מפרזו השתוקק לעלות לירושלים לקיים מצות ק"פ, ובוה לא יצאנו מידי מבוכה מאחר שצריך מזבח, ואין בידינו לכנות מזבח שיהו המקום והמדות מכוונים בדיוק, אבל כאן שהמצוה היא רק לאפות ולהניף, מה מעכב לן לא לקיים המצוה בזמן הזה אם הגויים יסכימו לכך.

ושורש הקושיא, שמטעם שאנו טמאי מת אין חסרון דהא טומאה דהויה בציבור, ושתי הלחם באין בטומאה ואין נאכלין, ומותר ליכנס לעזרה בטומאה לקיים המצוה, אלא דלא נתבאר בשתי הלחם הבאין בפני עצמן אי בעינן בזה בגדי כהונה וא"כ אי אפשר להקריב בזה"ז שתי הלחם מחמת חסרון בגדי כהונה, או דנימא הואיל וכל הדין דשתי הלחם יכולין לבוא בפני עצמן ילפינן במנחות מו: מביכורים, דכתיב ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וגו' בכורים לה,

הרמב"ם פוסק ספ"ו דתמידין ומוספין, שמ"ע דספירת העומר נוהג גם בזמן הזה מדאורייתא, ותמהו המפרשים הלוא במנחות (ס"ו.) איתא דאמימר מני יומי ולא מני שבועי אמר זכר למקדש הוא, ופירש רש"י דהשתא לאו חובה הוא דהא ליכא עומר אלא זכר למקדש בעלמא הוא הלכך ביומי סגי ע"ש, ומשמע דאף אביי ורב אשי שם ס"ל דהוא זכר למקדש ומ"מ ס"ל דמצוה למימני שבועי, הנה מבואר בגמרא דחיוב ספירת העומר בזה"ז הוא דרבנן, ואמאי פוסק הרמב"ם שהחיוב בזה"ז דאורייתא.

ותירץ הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל, שהגמרא לפי הסברא שאין מצות עומר בזה"ז, שבטלה קדושת המקדש, אבל הרמב"ם פוסק בפ"ו דבית הבהירה שקדושת המקדש לעולמים, ולפיכך מקריבין הקרבנות כולן אף על פי שאין שם בית בנוי ע"ש, אם כן נמצא שיש חיוב הבאת העומר בזמן הזה, רק המזבח אינו בנוי, ע"כ פסק שפיר דמצות ספירה בזה"ז דאורייתא מאחר שיש חובת עומר, והסוגיא שאין עומר ואין ספירה אזלא כמ"ד שלא קידשה לעתיד לבוא, שאין קדושת המקדש בזמן הזה, ולכן אין מצות עומר כלל, ולהכי סבר אמיר דאין מצות ספירה בזה"ז אלא מדרבנן עכ"ד.

ואני תמה על הגר"ח זצ"ל, דהנה קיימא לן שאין מצות תוספת שביעית בזמן הזה, שחיובה כניסוך המים שאינו נוהג בזמן הזה אלא בזמן שבית המקדש קיים, כמבואר במ"ק (ד.) ע"ש. וכן פסק הרמב"ם רפ"ג דשמיטה ויובל, ולדברי הגר"ח קשה אמאי לא נימא בזה שמקריבין אף על פי שאין בית, הואיל וקדושת המקדש קיים, ויהא דין ניסוך המים בזה"ז, וא"כ אף תוספת שביעית יהא נוהג מה"ת גם בזה"ז, וצ"ע בזה על הגר"ח זצ"ל שמגמרא מוכח שאין חיוב קרבנות בזמן הזה וכמ"ש.

וע"כ נראה מזה מאחר שחסר מזבח, שמחוסר מעשה רבה לבנותו, אמרינן אף שראוי שחייבין בחוץ, אין היום חיוב, ואם כן כשם שאין חיוב ניסוך המים שאין מזבח, כך אין דין תוס' שביעית, וא"כ הוא הדין עומר דדמי לניסוך המים דבעי מזבח, שאין שום חיוב כל זמן שאין מזבח בנוי, ועוד שבקרא כאן מפורש „וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה“, הרי שהחיוב מיום הביאכם דהיינו יום שחייב להביא, משמע דלא תלוי בהבאה ממש, ודלא כהגר"ח דתלי לה בחיוב הבאה, ע"כ דברי הגר"ח זצ"ל צ"ע טובא.

ובאמת נראה דל"ק כלל, דהואיל הדין דשתי הלחם יכולין לבוא בפני עצמן ילפינן מביכורים, הלוא התם ילפינן שצריך מובח דוקא דכתיב והנחתו לפני מובח ה' אלקיך, וא"כ בשתי הלחם נמי בעינן מובח בנוי דוקא, ולשיטת הרמב"ם בלא"ה ל"ק דס"ל שטומאה דחוויה בציבור מועיל רק בריצוי ציץ, וא"כ גיחא דאין לנו בזה"ז כהן גדול שיהא ציץ מרצה.

הדרן לדברינו דשתי הלחם צריך מובח, ולמ"ד שיש קדושה וחסר רק בנין יש מצוה לספור העומר, אבל בחסר קדושת המזבח שצריך עוד פעם קידוש, אין מצות ספירה שאין בכה"ג המצוה, וא"ש שיטת הרמב"ם.

מה בכורים בפני עצמן אף שתי הלחם בפני עצמן ע"ש, ומדברנן בעי שריפה, א"כ מסתבר דכמו דבבכורים אין צריך בגדי כהונה דוקא, כ"ה הדין בשתי הלחם דלא בעי בגדי כהונה, ועוד דלא מצינו בשתי הלחם שתנופה היא עבודה תמה וזר הייב מיתה, דאפשר שאינה עבודה כלל דניבעי בגדי כהונה.

אמנם נראה פשוט שבתנופה צריך בגדי כהונה, ומ"מ עדיין תיקשי להפוסקים דס"ל שאין צריך תכלת לבגדי כהונה (שהרמב"ם השמיטו), הלוא אפשר לקיים המצוה בבגדי כהונה בזמן הזה, ונביא שתי הלחם ביחיד שימסור לציבור ונניפנו ויישאר בידינו מצוה זאת.

סימן רל

חידוש בברכת ספירת העומר

שמילא כריסו הימנו חוזר ומברך עליה ע"ש ברשב"ם ותוס', והיינו לאחר שיצא איך יברך אחר כך, והכא נמי היאך יברך ברכת ספירת העומר אם כבר יצא קודם ידי המצוה.

ונראה ע"כ דבר חדש בשיטת רבינו זצ"ל. שכבר הבאנו כמה פעמים ב, מועדים וזמנים שבמצוות עשה אף שיצא חיובו, אי עביד עוד פעם מקיים בזה מצוה קיומית, עיין ח"ג (רנ"ב) דאף שיוצאין בכזית מצה אם אוכל טפי מקיים מ"ע, ובלולב בח"ב (קט"ו) שיוצא בכל שהוא אבל מקיים המ"ע כל זמן שמונה בידו, ובשופר בח"א (סימן ה' בהגה"ה) שאם תוקע עוד פעם התקיעות יש בזה מצוה קיומית, וכ"ה בק"ש כשקורא עוד פעם מקיים מצוה, בח"ד (שכ"ה) ע"ש היטב, והכא נמי בספירת העומר אם סופר עוד פעם יש בזה מצוה קיומית, ובפרט כשמעיקרא לא סילק נפשו ורצה לספור אחר כך, דיש בזה קיום מ"ע.

ומעתה דברי רבינו הגר"א זצ"ל מאירים, שאם ספר ולא בירך יצא, אבל כשדעתו לספור עוד מברך אחר כך, שיש גם או מצוה קיומית וכמ"ש ושייך הברכה, וממילא הברכה מועיל נמי למה שספר מעיקרא ודומה לסוכה או ציצית שמברך גם אחר כך ומועיל למעיקרא, וכאן נמי מברך בלילה לפני הספירה, שיש גם או קיום מצוה ושייך הברכה, ומועיל נמי למה שספר וא"ש, דו"ק היטב כי נכון הוא.

אמנם אף שנתבאר בזה עיקר שיטת הגר"א זצ"ל לגבי ספירת העומר, מ"מ דבריו עוד מרפסן איגרי, שהלוא מביא הוכחה שמברך בלי המצוה מירושלמי, שמברך ברכות ק"ש אחר זמן ק"ש, והיינו טעמא שנתחייב בברכה ולא

בענין ברכת ספירת העומר, מצינו דבר חדש ופלא בגדר הברכה וענינה בדברי רבינו הגר"א זצ"ל, ותמהני שהמפרשים לא נתעוררו בזה, ויש בדבריו יסוד חדש בגדר ברכת ספירת העומר, וראוי לן לעמוד על דבריו ולהבינם בעוהשי"ת.

שורש הדבר, בש"ע תפ"ט (ס"ק ג') איתא, „המתפלל עם הציבור מבעוד יום מונה עמהם בלא ברכה ואם יזכור בלילה יברך ויספור“, ומפרש הגר"א זצ"ל דמייירי בבין השמשות שיוצא בדיעבד כיון שהוא ספיקא דרבנן, והא דמברך אחר כך, דסבירא ליה שהברכה מעכב, ולכן אף שיצא ידי ספירה מ"מ חייב עוד לברך, ושפיר מברך וסופר בלילה, ומביא לזה דמיון מהירושלמי ברכות שקורין ק"ש בזמנה, ואחר כך קורין ק"ש עם הברכות לאחר הזמן, והיינו טעמא מפני שלא יצא הברכה ומעכב, וכאן נמי ספר בלי ברכה, ולכן סופר עוד פעם בערב בברכה, ואף שהרמב"ם פוסק ספר ולא בירך יצא היינו ידי חובת ספירה, אבל לא יצא ידי חובת ברכה, ולכן סופר עוד פעם בברכה, והרמ"א שפוסק אפילו ענה אמן סופר עוד פעם בברכה, היינו שלא נתכוין לצאת בברכה, אף שרצה לצאת בספירה, כיון שלא בירך מעכב וסופר עוד פעם בברכה.

ואני תמה על רבינו הגר"א זצ"ל, והלוא כללוא הוא בכל המצוות שהברכות לא מעכבות, ולמה בספירת העומר הברכה מעכבת, אבל האמת שהגר"א זצ"ל מפרש להדיא שיוצאין ידי מצות ספירת העומר גם בלי הברכה, רק סופר בברכה כיון שלא יצא הברכה, וע"ז תמה כל אחד פה קדוש היאך יאמר דבר זה, והלוא לאחר שיצא המצוה גופא והפסיק, היאך פתאום יאמר הברכה לצאת רק חובת הברכה, וכעין זה גמרא מפורשת בפסחים (קט"ו), „לאחר